

I

Кога се појави на вратата од својата куќа, Аугусто ја испружи десната рака со дланката отворена надолу и, кревајќи го погледот кон небото, остана така за миг, скаменето и восхитувачки авторитативно. Не го освојуваше светот надвор, туку гледаше дали врне. И кога на раката ја почувствува свежината на бавниот дождец, ги збрчка веѓите. И не дека му пречеше росата, туку тоа што ќе требаше да го отвори чадорот. Беше толку елегантен, толку строен, стокмен и спакуван во својата футрола! Затворениот чадор е толку елегантен, колку што е грд отворениот чадор.

„Жално е тоа што треба да се користат работите“, помисли Аугусто, „тоа што треба да се користат, користењето ја попречува, па дури и ја уништува целата убавина. Најблагородната функција на предметите е да бидат набљудувани. Колку е убав портокалот пред да биде

изеден! Ова ќе се промени во рајот кога сета наша работа ќе се сведе, или подобро кажано, ќе се прошири на набљудување на Бога и сите негови работи. Овде, во овој кутар живот, не гледаме да му служиме на Бога; сакаме да го отвориме, како чадор, за да нè штити од секакво зло“, си рече и се наведна да си ги собере панталоните.

Конечно го отвори чадорот и остана еден долг момент размислувајќи: „И сега, на каде да одам? Да свртам надесно или налево?“ Оти Аугусто не беше пешак, туку беше минувач низ животот. „Ќе почекам да помине некој пес“, си рече, „и ќе тргнам по првиот пат по кој ќе тргне тој.“

По улицата наместо пес, помина една отмена девојка, па Аугусто несвесно тргна по нејзините очи како привлечен од магнет.

И така од една улица во друга.

„Леле детено!“ си велеше Аугусто, кој повеќе одошто размислуваше, си зборуваше самиот со себе. „Што ли прави онаму, легнато со главата надолу? Сигурно набљудува некоја мравка! Мравка, фуј! Едно од најлицемерните животни! Само што ќе се појави и нè тера да мислиме дека работи. Иста е како оној незапирлив денгубец онаму, кој со лактите ги подбуцнува сите оние што ги сретнува, а убеден сум дека ништо не работи. Треба да се работи, човеку, треба да се работи! Мрзливец е, мрз-

ливец како... Не, јас не сум мрзливец! Мојата фантазија не се одмора. Мрзливци се оние кои велат дека работат, а не прават ништо друго, освен што се затвораат и се гушат во своите мисли. Оти, ај да видиме, оној смешен слаткар што стои онаму зад излогот работи со валјакот, за да го гледаме, божем е егзибиционист во работата, што друго е ако не е мрзливец? А нам што ни е гајле дали тој работи или не? Работа! Работа! Лицемерство! Работа е она на оној кутар инвалид што се влече... Ама, од каде да знам јас? Извини, брат!“ ова му го рече наглас. „Брат? Брат по што? По парализа! Велат дека сите сме деца на Адам. А овој, Хоакинито? И тој ли е син на Адам? Збогум, Хоакин! Еве, тука е и неизбежниот автомобил, врева и прав! И така ли оди напред, со соборување далечини? Лудилото за патување потекнува од топофобијата, а не од филофобијата; тој што многу патува, бега од местото што го остава и намерно не го бара местото во кое пристигнува. Патување... патување... Колку здодевен трач е чадорот... Молчи, што е ова?“

И застапа пред портата на една куќа во која влезе убавата девојка што го привлече со своите очи. Дури тогаш, Аугусто сфати дека беше тргнал по неа. Портирката го гледаше со малициозни очички и тогаш доби идеја за тоа што треба да прави. „Оваа Керберка очекува“, си рече, „да ја прашам за името и околностите

на девојката што ја следев и, секако, токму тоа ќе го направам. Друга работа ќе беше да го оставев моето следење незавршено, а тоа никако, работите треба да се завршат докрај. Го мразам несовршеното!“ Ја стави раката во џебот и во него најде еден дуρο. Не беше време да оди да го раситни, ќе изгубеше време и можност.

„Кажете ми, добра жено“, ѝ се обрати на портирката без да ги извади палецот и показалецот од џебот, „можете ли да ми го кажете, во доверба и *inter nos*⁵, името на госпоѓицата што сега влезе овде?“

„Па тоа не е никаква тајна, ниту е нешто лошо, господине.“

„Токму затоа.“

„Се вика дона Еухенија Доминго дел Арко.“

„Доминго? Мислите Доминга...“

„Не, господине, Доминго; Доминго е нејзиното прво презиме.“

„Ама, кога станува збор за жени, тоа презиме треба да се промени во Доминга. Инаку, каде е усогласувањето?“

„Не го познавам, господине.“

„А кажете ми... кажете ми...“, сè уште со прстите во џебот, „зошто излегува сама? Мома ли е или е мажена? Има ли родители?“

„Мома е и сираче. Живее со едни роднини...“

⁵ (Лат.) Меѓу нас. (Прев.)

„По татко или по мајка?“

„Знам само дека ѝ се роднини.“

„Добро, доволно е.“

„Дава часови по пијано.“

„А, убаво ли свири?“

„Е, тоа не знам.“

„Добро, добро, доста. И земете за маката.“

„Благодарам, господине, благодарам. Треба ли уште нешто? Можам ли некако да ви помогнам? Да не сакате да ѝ однесам некаква порака?“

„Можеби... можеби... Засега, не... Збогум!“

„Ви стојам на располагање, господине, и сметајте на потполна дискретност.“

„О Боже!“ си рече Аугусто кога се раздели од портирката. „Види сега како се задолжив кај оваа добра жена. Е сега, не можам да го оставам ова вака. Што ќе рече за мене оваа типична портирка. Значи... Еухенија Доминга, мислам Доминго, дел Арко? Многу добро, ќе запишам за да не заборавам. Убаво велеше незаборавниот дон Леонсио: »Не ставај го во главата тоа што го собира во џебот!« А ова треба да се надополни: »Не ставајте го во џебот тоа што го собира во главата!« Ами, портирката, како се вика портирката?“

Се врати неколку чекори назад.

„Кажете ми уште нешто, добра жено...“

„Повелете...“

„А вие, како се викате?“

„Јас? Маргарита.“

„Многу добро, многу добро... благодарам!“

„Нема за што.“

И Аугусто повторно си замина и за кратко време се најде на шеталиштето Аламеда.

Дождецот беше престанал. Го затвори и го здипли чадорот и го стави во футролата. Дојде до една клупа и, кога ја допре, виде дека е водена. Извади весник, го стави на клупата и седна. Потоа го извади нотесот и го протресе своето мастилно пенкало. „Имаме многу корисна информација“, си рече. „Во спротивно, со молив ќе треба да го запишам името на девојката и може да се избрише. Ќе се избрише ли нејзиниот лик од мојата глава? Но, каква е? Каква е милата Еухенија? Помнам само едни очи... Го чувствувам допирот на нејзините очи... Додека лутав во лиричен занес, едни очи нежно го влечеа моето срце. Да видиме! Еухенија Доминго, да, Доминго, дел Арко. Доминго? Не можам да се навикнам на тоа дека се презива Доминго... Не, треба да го промени презимето и да се презива Доминга. Но, нашите машки деца, ќе треба ли нивното второ презиме да биде Доминга? И ќе го потиснат моето, ова здодевно Перес, сведено на едно П, дали нашето првородено дете ќе се вика Аугусто П. Доминга? Ама... каде ме однесе, луда фантазијо?“ И си запиша во својот нотес: Еухенија Доминго дел Арко, Авенија

де ла Аламеда, 58. Над оваа забелешка стоеја овие два единаесетерци:

*Од лулката ни доаѓа тагата
и од лулката ни доаѓа среќата...*

„Гледај“, си рече Аугусто, „оваа Еухенија, професорката по пијано, ми прекина еден прекрасен почеток на трансцедентна лирска поезија. Прекината?... Да, човекот само бара во продолженијата, во непостојаноста на среќата, храна за својата природна тага или среќа. Еден ист случај е тажен или среќен во зависност од нашето вродено расположение. Морам да ѝ пишам. Но, не од овде, туку од дома. А да одам, подобро, во казиното? Не, дома, дома. Овие работи од дома, од домот. Дом? Мојата куќа не е дом. Дом... дом... Пепелник, подобро речено! Ај, моја Еухенија!“

И Аугусто си отиде дома.

II

Слугата му ја отвори вратата...

Аугусто, кој беше богат и сам, мајка му беше умрела шест месеци пред овие настани, живееше со еден слуга и една готвачка, стари слуги во куќата и деца на други кои беа служеле во истата куќа. Слугата и готвачката беа во брак, но немаа деца.

Кога слугата му ја отвори вратата, Аугусто го праша дали дошол некој додека бил отсутен.

„Никој, млад господине.“

Тоа беа свети прашање и одговор, оти Аугусто едвај имаше посети дома.

Влезе во кабинетот, зеде еден плик и на него напиша: „Госпоѓица дона Еухенија Доминго дел Арко. Е.П.М⁶.“ И веднаш ја потпре главата на двете раце, се налакти над бирото пред белата хартија и ги затвори очите: „Прво

⁶ En groria mano, лично на рака. (заб. на прев.)

да размислуваме за неа“, си рече. И се потруди во мракот да го улови сјајот на тие очи што му ја предизвикаа судбината.

Остана така некое време претставувајќи си ја фигурата на Еухенија и, како едвај да ја видел, мораше да си ја замисли. Како плод на чинот на евоцирањето, во неговата фантазија се појави една лесна фигура обвиткана со мечти. И така заспа. Заспа затоа што имаше лоша ноќ, имаше несоница.

„Млад господине!“

„Ех?“ викна будејќи се.

„Ручекот е веќе послужен.“

Дали тоа што го разбуди беше гласот на слугата или беше апетитот, а тој глас беше само ехо? Психолошки мистерији! Така си помисли Аугусто, кој се упати кон трпезаријата и си рече: „Ох, психологијата!“

Со сласт го јадеше својот секојдневен ручек: две пржени јајца, еден бифтек со компири и парче сирење гријер. Потоа се напи едно кафе и се спружи на столот за нишање. Запали една пура, ја стави во устата и си рече: „Ах, моја Еухенија!“ па почна да размислува за неа.

„Моја Еухенија, да, мојата“, си велеше, „оваа што ја извајав сам, а не другата, не таа од крв и месо, не таа што ја видов кога помина пред вратата од мојата куќа, случајна појава, не таа на портирката! Случајна појава? Па која

појава не е таква? Која е логиката на појавите? Логиката на континуитетот на фигурите кои формираат облаци од чадот од цигарите. Случајност! Случајноста е интимен ритам на светот, случајноста е душата на поезијата. Ах, моја случајна Еухенија! Мојот живот е едноличен, рутински, скромн, пиндаровска ода исткаена од илјадниците ситници на секојдневието. Секојдневието! Лебот наш насушен, дај ни го денес! Дај ми ги, Господи, илјадниците ситници секој ден. Луѓето не подлежат на големите маки, ниту на големите радости, затоа што тие маки и тие радости се затскриени од големата магла на малите инциденти. А животот е тоа, магла. Животот е маглив. И сега во него се појавува Еухенија. А која е Еухенија? Ах, сфаќам дека одамна сум ја барал. И додека ја барав, таа ми излезе на патот. Зарем ова не значи дека сум нашол нешто? Кога човек ќе открие едно привидение што го барал, зарем привидението, сожалувајќи се на неговата потрага, не му излегува во пресрет? Зарем Америка не излезе да го побара Колумбо? Зарем Еухенија не дојде да ме побара мене? Еухенија! Еухенија! Еухенија!“

Така Аугусто се фати себеси како наглас го изговара името на Еухенија. Кога слушна дека го вика слугата, кој во тој миг поминуваше покрај трпезаријата, влезе и рече:

„Ме викавте, млад господине?“

„Не, не тебе! Но, чекај, нели ти се викаш Доминго?“

„Да, млад господине“, одговори Доминго, без никаква зачуденост од прашањето што му се постави.

„А зошто се викаш Доминго?“

„Затоа што така ме викаат.“

„Добро, многу добро“, си рече Аугусто, „се викаме како што нè викаат. Во хомеровите времиња луѓето и нештата си имале две имиња, едно што им го давале луѓето и друго што им го давале боговите. Како би ме викал Господ? И зошто јас да не се викам поинаку од она што ме викаат другите? Зошто на Еухенија да не ѝ дадам друго име, различно од она што ѝ го дале другите, од она што ѝ го дава Маргарита портирката? Како да ја викам?“

„Можеш да си одиш“, му рече на слугата.

Стана од столот за нишање, отиде во кабинетот, зеде перо и почна да пишува:

Госпоѓице, утрово, на лесната роса од небото, вие поминавте како случајна појава, пред вратата од мојата куќа, каде што сè уште живеам, а веќе немам дом. Кога се осветив, бев пред вратата од вашата куќа, каде што не знам дали вие имате дом или не. Вашите очи ме одведоа таму, кои се сјајни ѕвезди близначки во мојот маглив живот. Простете ми, Еухенија, и дозволете ми да ви

го дадам ова интимно нежно име; простете ми за лириката. Јас живеам во постојана неизмерно мала лирика.

Не знам што друго да ви кажам. Да, знам. Но толку е, толку многу е тоа што сакам да ви го кажам, што сметам дека е подобро да го одложам за кога ќе се видиме и ќе разговараме, оти сега посакувам да се видиме, да поразговараме, да си пишеме, да се запознаеме. Потоа... Потоа, Господ и нашите срца ќе одлучат!

Дали Вие, Еухенија, нежна појаво во мојот едноличен живот, ќе сакате да ме слушнете?

Потчинет во маглата на својот живот, го очекувам вашиот одговор.

Аугусто Перес

И се потпиша велејќи си: „Ми се допаѓа оваа навика за потпишување со знак, наместо со нешто бескорисно.“

Ја затвори вратата и повторно се врати на улицата.

„Фала му на Бога“, си велеше додека одеше кон авенијата Аламенда, „фала му на Бога што знам каде одам и што имам каде да отидам! Мојата Еухенија е божји благослов. На моите улични скитања им даде смисла, им стави рок за пресврт. Сега имам куќа околу која се врткам; сега имам портирка од доверба...“

Додека одеше така зборувајќи си сам со себе, се размина со Еухенија без воопшто да го забележи сјајот на нејзините очи. Духовната магла беше премногу густа. Но, Еухенија, од своја страна, убаво се загледа во него и си рече: „Кој ли е овој младич? Не изгледа лошо и се чини добро ситуиран!“ И без да е свесна за тоа, налета на оној што ја следеше утрото. Жените секогаш чувствуваат кога ги гледаат, без да ги погледнат, и кога се погледнати, без да бидат видени.

Па си продолжија двајцата, Аугусто и Еухенија, во спротивни насоки сечејќи ја, со своите души, замрсената духовна пајажина на улицата. Оти улицата создава ткаенина во која се вкрстуваат погледи од желби, од завист, од презир, од сожалување, од љубов, од омраза, стари зборови чија душа останала кристализирана, мисли, копнежи, цела една мистериозна ткаенина што ги обвиткува душите кои поминуваат.

Конечно, Аугусто се најде уште еднаш пред Маргарита, портирката, пред нејзината насмевка. Веднаш штом го виде, оваа ја извади раката од џебот на престилката.

„Добар ден, Маргарита.“

„Добар ден, млад господине.“

„Аугусто, добра жено, Аугусто.“

„Дон Аугусто“, додаде таа.

„На сите имиња не им стои убаво тоа *дон*“, забележа тој. „Исто како што од Хуан до дон

Хуан има огромна разлика, исто така и од Аугусто до дон Аугусто. Ама... добро! Излезе ли госпоѓицата Еухенија?“

„Да, пред малку.“

„На каде отиде?“

„Натаму.“

Па и Аугусто се упати натаму. Но наскоро се врати. Го заборави писмото.

„Ќе ми направите ли услуга, госпоѓо Маргарита, да ѝ го предадете ова писмо во белите раце на госпоѓицата Еухенија?“

„Со задоволство.“

„Ама во нејзините бели раце, ех? Во нејзините раце како од слонова коска, како што се клавишите на пијаното кои ги допираат.“

„Да, знам, како и друг пат.“

„И друг пат? Како и друг пат?“

„Да не мисли господинот дека ова е прво писмо од ваков вид?...“

„Од ваков вид? Па зарем вие знаете од каков вид е моето писмо?“

„Секако. Како и другите.“

„Како и другите? Како кои други?“

„Па од неколкуте додворувачи што ги имала госпоѓицата!...“

„Ах, ама сега слободна ли е?“

„Сега? Не, не, господине; да речеме дека има момче... иако мислам дека повеќе претендира да ѝ биде момче... Може да е на проба... може да е привремен...“

„Па зошто не ми кажавте?“

„Па вие не ме прашавте...“

„Така е. Сепак, предајте ѝ го писмото лично на рака, разбравте? Ќе се бориме! Повелете, уште еден дуρο!“

„Благодарам, господине, благодарам.“

Аугусто со мака се подели од таму, оти магливиот, едноличен разговор со Маргарита портирката почна да му се допаѓа. Зарем не беше тоа начин да се убие времето?

„Ќе се бориме!“ си велеше Аугусто додека се спушташе по улицата. „Да, ќе се бориме! Значи има друго момче, друг претендент за момче?... Ќе се бориме! *Militia est vita hominia super terram*⁷. Мојот живот сега има цел; сега треба да се оствари едно освојување. Ох, Еухенија, моја Еухенија, мора да бидеш моја! Барем, моја Еухенија, онаа што ја извајав врз мојата бледа визија за тие очи, за тој пар свезди во мојата магла, таа Еухенија мора да биде моја, било да е другата, онаа на портирката, или чија и да е! Ќе се бориме! Ќе се бориме и ќе победам. Ја имам тајната за победата. Ах, Еухенија, моја Еухенија!“

И така се најде пред вратата на казиното каде што Виктор веќе го чекаше за да ја одиграат вообичаената партија шах.

⁷ (Лат.) Животот на луѓето на земјата е борба. (Прев.)